

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

ХОХЛОВ Антон Володимирович

УДК 338.2:336.6
(індекс)

**ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ПІДПРИЄМСТВА ТА ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ
В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ**

Галузь знань 07 – Управління та адміністрування
Спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
Освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування
Ступінь вищої освіти - магістр

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра

Краматорськ – 2020

Кваліфікаційною роботою магістра є рукопис.

Роботу виконано у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

- Науковий керівник** – доктор економічних наук, доцент
Борисова Світлана Євгенівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), професор кафедри фінансів,
банківської справи та підприємництва.
- Офіційний рецензент** – кандидат економічних наук, доцент
Фоміченко Інна Петрівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри менеджменту.

Захист відбудеться 22 грудня 2020 року о 09:00 годині на засіданні державної екзаменаційної комісії у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 2319.

Автореферат магістерської роботи викладено на офіційному сайті Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України.

Відповідальний за НДРС
на кафедрі «Фінанси, банківська справа
та підприємництво»
канд. екон. наук, доцент

А.В. Гаврікова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах нестабільності зовнішнього середовища і внутрішніх умов здійснення фінансової діяльності збільшується вірогідність періодичного виникнення кризи підприємства. Нестабільна економічна ситуація в країні позначилася на роботі багатьох підприємств, які гостро відчули нестачу власних фінансових ресурсів, накопичили значні суми кредиторської заборгованості. Все це призвело до погіршення їхньої платоспроможності або навіть до банкрутства. Для запобігання таким явищам доцільно проводити експрес-діагностику фінансового стану підприємства, яка дозволить розпізнати ознаки кризи на ранній стадії та прийняти необхідні для її усунення заходи. Тому проведення експрес-діагностики підприємства в умовах кризи є актуальним.

Діагностика як самостійний напрямок в цілому досліджуються багатьма вченими, науковцями, аналізуються експертами. Питанням вдосконалення методів аналізу та діагностики в процесі управління підприємством в умовах кризи присвячено увагу в працях таких вітчизняних вчених як: Гетьман О. О., Горбунова А. В., Городня Т.А., Загорна Т. О., Кизим М. О., Копчак Ю.С., Найденко О.Є., Підхомний О. М. та інші науковці та практики.

У більшості даних робіт розглядаються окремі аспекти діагностики, яку часто визначають лише як напрямок економічного аналізу, що значно зменшує її значення та обмежує сферу застосування. При цьому потрібно підкреслити відсутність єдиної точки зору щодо методології та методики проведення діагностики, тобто невизначеність комплексу основних методів та прийомів її реалізації. Таким чином, проблему діагностики фінансового стану підприємства в системі антикризового управління слід віднести до числа актуальних у вітчизняній економічній та управлінській науці. Неоднозначність теоретичних положень та недостатність відповідних практичних розробок в цій області вказують на потребу у комплексному дослідженні теоретико-методологічних та практичних засад даної проблеми, що обумовило вибір теми даної кваліфікаційної роботи магістра.

Мета кваліфікаційної роботи магістра полягає в проведенні експрес-діагностики фінансового стану підприємства та формуванні антикризових заходів в умовах економічної нестабільності.

Відповідно до цієї мети в ході дослідження вирішувалися такі завдання:

- розглянути принципи організації аналізу фінансів підприємницьких структур;
- визначити поняття, значення й задачі діагностики фінансового стану підприємства;
- дослідити роль антикризового управління в умовах мінливості фінансового стану підприємства;
- проаналізувати ліквідність підприємства та його балансу;
- провести діагностику фінансової стійкості підприємства та визначити тип його фінансової стійкості;
- проаналізувати фінансові результати підприємства;
- проаналізувати рентабельність та рівень ділової активності підприємства;
- запропонувати напрямки щодо формування стратегії антикризового розвитку підприємства;

розглянути напрямки підвищення ефективності діяльності суб'єкта підприємництва шляхом обґрунтування інноваційної технологічної лінії на підприємстві з метою підвищення прибутковості його діяльності;

запропонувати загальні шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність підприємства.

Предметом дослідження є фінансові показники підприємства в умовах кризи ТОВ «Машзавод», м. Чернівці.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною базою дослідження стали роботи вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, діалектичний метод пізнання, а також конкретно-економічні методи – економічного і статистичного аналізу, групування, аналітичного порівняння та інші. Інформаційною базою для здійснення експрес-діагностики підприємства та ефективності його діяльності стала фінансова звітність ТОВ «Машзавод», м. Чернівці за період 2016-2019 рр., а також підручники, навчальні посібники, наукові праці та статті вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів в галузі основ фінансової діагностики підприємства та ефективності його діяльності, державних статистичних органів України.

Наукова складова магістерської роботи полягає у:

подальшому дослідженні:

понятійно-категорійного апарату діагностики фінансового стану підприємства, а саме уточненню змісту поняття «діагностика», «фінансова діагностика», «інструментарій фінансової діагностики»;

теоретичних основ визначення методів антикризового управління в умовах мінливості фінансового стану підприємства.

подальшому розгляді:

підходів до аналізу фінансової стійкості суб'єкта господарювання;

підходів до оцінки рівня платоспроможності та ліквідності підприємства;

підходів до діагностики прибутковості підприємства та рівня його ділової активності.

подальшому розвитку і реалізації:

існуючих напрямків фінансового стану підприємства в умовах нестабільного розвитку економіки;

існуючих підходів щодо формування стратегії антикризового розвитку підприємства.

Перший розділ присвячено дослідженню теоретичних основ принципів організації аналізу фінансів підприємницьких структур, розглянуто поняття, значення й задачі діагностики фінансового стану підприємства, приділено увагу ролі антикризового управління в умовах мінливості фінансового стану підприємства.

В другому розділі роботи проводиться оцінка показників ліквідності підприємства на прикладі ТОВ «Машзавод», м. Чернівці, діагностика фінансової стійкості підприємства, прибутковості підприємства та рівня його ділової активності.

На основі узагальнених даних про результати експрес-діагностики фінансового стану підприємства, розроблено основні заходи щодо формування стратегії антикризового розвитку підприємства, проведено економічне обґрунтування інноваційної технологічної лінії на підприємстві з метою підвищення

прибутковості його діяльності та розглянуто шляхи покращення фінансового стану підприємства, які викладено в **третьому розділі** кваліфікаційної роботи магістра.

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (71 найменування на 7 сторінках) і восьми додатків (на 12 сторінках), містить 27 таблиць і 21 рисунок. Загальний обсяг роботи становить 179 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи експрес-діагностики фінансового стану та антикризового управління підприємством**» розглянуто теоретичні основи принципів організації аналізу фінансів підприємницьких структур, поняття, значення й задачі діагностики фінансового стану підприємства, приділено увагу ролі антикризового управління в умовах мінливості фінансового стану підприємства.

Систематична і кваліфікована експрес-діагностика фінансового стану підприємства виступає дієвим засобом як недопущення кризової ситуації в будь-якому суб'єкті господарської діяльності, так і, в разі її виникнення, своєчасного усунення негативних наслідків. Ще більше зростає роль фінансового аналізу в тих підприємствах, які в силу різних причин, нерідко об'єктивної властивості, виявилися неспроможними боржниками. Перед ними стоїть жорсткий вибір - або відновити платоспроможність підприємства, для чого потрібен цілеспрямований менеджмент, в тому числі і антикризовий, або опинитися банкрутом з усіма наслідками, що випливають звідси наслідками.

В умовах нестабільної економіки наслідки банкрутства чреваті серйозними проблемами соціально-економічного характеру, у зв'язку з цим виникає необхідність проводити експрес-діагностику фінансового стану підприємства. Вона дозволяє не тільки з'ясувати, в чому полягає конкретна хвороба економіки підприємства-боржника, а й завчасно продумати і реалізувати заходи щодо виходу підприємства з кризової ситуації. В обстановці, коли більшість підприємств відчують труднощі, знаходяться часто в стані глибокої кризи, важливі пошук і впровадження в широку практику таких форм і методів управління, використання яких дозволяло б не доводити справу до кризового стану підприємства. Якщо мова вже йде про банкрутство, потрібні методи, що дозволяють підготувати і реалізувати програму оздоровлення підприємства.

Головним завданням антикризового управління є: забезпечення такого становища підприємства на ринку, коли про банкрутство мови йти не повинно, а упор робиться на подолання тимчасових труднощів. У тому числі і фінансових, за допомогою використання всіх можливостей сучасного менеджменту, розробки та практичної реалізації на кожному підприємстві спеціальної програми, що має стратегічний характер, яка б дозволила підприємству залишатися на плаву. Цим і характеризується ефективність антикризового управління.

Діагностика фінансового стану фірми – це процес розпізнавання диспропорцій і оцінки особливостей функціонування фірми, що включає цілеспрямоване дослідження, аналіз отриманих результатів і їх узагальнення, а також знаходження шляхів усунення існуючих диспропорцій.

Фінансова діагностика є методом пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для його операційної та інвестиційної діяльності. Її результат – оцінка фінансового стану підприємства, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, доходності використаних коштів.

Таким чином, система антикризового управління призначена для вирішення даних завдань, структура якої складають взаємопов'язані функції антикризового управління: безперервне діагностування стану організації; виявлення факторів, що його обумовлюють; розробка плану антикризових заходів, його реалізація та аналіз отриманих результатів; розробка заходів з інформаційного забезпечення антикризового управління; регулювання часу прийняття і виконання рішення; розробка рекомендацій з розвитку або перепрофілювання діяльності і т.д.

У другому розділі **«Експрес-діагностика фінансового стану підприємства»** проводиться оцінка показників ліквідності підприємства на прикладі ТОВ «Машзавод», м. Чернівці, діагностика фінансової стійкості підприємства, прибутковості підприємства та рівня його ділової активності.

До головних та важливих показників діяльності підприємства, які визначаються за допомогою даних про обсяг виробництва та балансу відносяться: показники фінансової стійкості; показники ліквідності та платоспроможності; показники рентабельності; показники ділової активності. Проаналізувавши показники фінансової ліквідності, необхідно відмітити, що більшість з них у 2019 р. зменшилось, але незначно, та відповідають нормативному значенню. Також підприємство має абсолютну ліквідність балансу. Показники загальної ліквідності відповідають нормативному значенню, тобто підприємство своїми активами може погасити всі свої зобов'язання, не зашкоджуючи при цьому своїй діяльності. Також показник поточної ліквідності, має додатні значення: у 2016 р. – 953379 тис. грн., у 2017 р. – 1652359 тис. грн., у 2018 р. – 1629067 тис. грн., у 2019 р. – 1279736 тис. грн. Тобто значення показників поточної ліквідності свідчать про платоспроможність підприємства на найближчий проміжок часу.

Також було проведено аналізу фінансової стійкості підприємства, який дав такі висновки: у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. більшість показників фінансової стійкості зменшились, але незначно, та відповідають нормативному значенню. Треба відзначити, що зменшилась фінансова незалежність організації від зовнішніх джерел фінансування, збільшилось фінансування за допомогою позикових коштів, зменшилась частка власних оборотних коштів в оборотних активах, зменшилась можливість підприємства фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів, оскільки даний показник знизився, то підприємство має менше можливостей у проведенні незалежної фінансової політики, але показник має нормативне значення. Зменшення даних показників є незначним, але така ситуація є сигналом для впровадження необхідних заходів для її подолання. Але на кінець звітного періоду підприємство має достатню кількість власного капіталу, власних оборотних коштів, але при цьому має значну частку позикових коштів, які може покрити самостійно власними коштами, але якщо у подальшому підприємство не збільшить власні кошти, тоді не зможе покрити позикові кошти і стане фінансово залежним від зовнішніх джерел фінансування.

На основі аналізу типу фінансової стійкості можна стверджувати, що підприємство має абсолютний тип фінансової стійкості, воно може покрити власними оборотними коштами всі запаси, тобто підприємство вважається незалежним від кредиторів.

Важливим етапом проведення діагностики фінансового стану підприємства є аналіз його прибутковості, рентабельності та ділової активності. За результатами аналізу динаміки фінансових результатів, відзначимо що чистий фінансовий результат у 2019 р. збільшився у порівнянні з 2016 р., але зменшився у порівнянні з 2018 р. У 2019 р. чистий дохід від реалізації продукції у 2019 р. збільшився, але чистий фінансовий результат зменшився через збільшення витрат: адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

При проведенні оцінки ефективності діяльності підприємства, були розраховані показники рентабельності за 2016-2019 рр., більшість показників рентабельності у 2019 р. зменшилось, але не значно. Всі показники мають додатне значення, отже підприємство ефективно веде свою діяльність і є прибутковим. Значення показника рентабельності виробництва у 2019 р. збільшився, оскільки виріс валовий прибуток, але і собівартість продукції у порівнянні з 2016 р. виросла, для її зменшення необхідно впроваджувати необхідні заходи, такі як зміна постачальників сировини, за меншою ціною, більш раціональне використання ресурсів, для виготовлення продукції.

Аналіз ділової активності показав, що у 2019 р. у порівнянні з 2016 р. збільшилась ефективність використання основних фондів, збільшилась кількість обертів, здійснюваних оборотними активами за рік, коефіцієнт оборотності запасів збільшився тобто збільшилось кількість обертів, що здійснили запаси за рік, оскільки значення даного показника збільшилось, оскільки дане підприємство має більш ліквідну структуру оборотного капіталу, тому спостерігається більш стійке фінансове становище підприємства. Але показник оборотності дебіторської заборгованості зменшився у 2019 р. у порівнянні з 2018 р., хоча й незначно, а тривалість одного обороту дебіторської заборгованості у 2019 р. у порівнянні з 2016 р. збільшилась на один день. Також з розрахунків видно, що тривалість фінансового циклу в 2019 році порівняно з 2016 роком збільшилась несуттєво, якщо в 2016 році фінансовий цикл становив 91 дн., то в 2019 році – 92 дн., це означає, що потреба в оборотних коштах була трохи більша. Додатне значення фінансового циклу в 2016-2019 рр. році характеризує тривалість періоду, протягом якого підприємство відчуває потребу в коштах для фінансування оборотних активів, яку необхідно заповнювати з різних власних і позикових джерел.

Отже, підводячи підсумки варто відмітити, що фінансовий стан ТОВ «Машзавод» знаходиться на високому рівні, хоча у 2019 р. більшість показників зменшились. Така ситуація спостерігається завдяки підтримці платоспроможності та ліквідності підприємства, наявності абсолютної фінансової стійкості, та високих показників рентабельності і ділової активності.

У третьому розділі **«Формування антикризових заходів в умовах економічної нестабільності»** розроблено основні заходи щодо формування стратегії антикризового розвитку підприємства, проведено економічне обґрунтування інноваційної технологічної лінії на підприємстві з метою підвищення

прибутковості його діяльності та розглянуто шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Було розглянуто заходи щодо формування стратегії антикризового розвитку підприємства, окремо виділено варіанти антикризових стратегій: перервно-послідовну, безперервно-послідовну, паралельну, паралельно-поетапну, паралельно-послідовну стратегію структурних перетворень.

У рамках загальних антикризових стратегій підприємства можуть реалізовувати антикризові стратегії, вибір яких залежить від наявних внутрішніх ресурсів підприємств і можливостей у маркетинговому середовищі. У зв'язку з цим, були розглянуті методи економії енергії на аналізованому підприємстві. Проаналізувавши економічну ефективність запропонованого проекту з модернізації блоку управління двигуном водяного насоса на заводі, можна зробити наступні висновки. Період окупності проекту (PP), тобто швидкість повернення вкладеного інвестиційного капіталу склала 2 роки і 7 місяців. Значення чистої поточної вартості проекту (NPV) склало 13669 грн., тобто є додатним, що свідчить про привабливість та доцільність проекту. Розрахований індекс прибутковості $PI=1,47 > 1$, говорить про інвестиційну привабливість запропонованого проекту. Значення внутрішньої норми рентабельності $IRR=27,05\%$, відповідно проект варто прийняти. Проаналізувавши економічну ефективність другого проекту по установці в котельні системи автоматичного утримування кисню і системи автоматичної продувки на ТОВ «Машзавод», можна зробити наступні висновки. Період окупності проекту (PP), тобто швидкість повернення вкладеного інвестиційного капіталу склала 4 роки і 1 місяць. Значення чистої поточної вартості проекту (NPV) склало 160720 грн., тобто є додатним, що свідчить про привабливість проекту. Розрахований індекс прибутковості $PI=2 > 1$. Значення внутрішньої норми рентабельності $IRR=29,9\%$, відповідно проект варто прийняти. Порівнюючи показники привабливості запропонованих інвестиційних проектів для ТОВ «Машзавод» можна зробити висновок про прийнятність і першого і другого запропонованого інвестиційного проекту. Але слід звернути увагу на те, що ТОВ «Машзавод» за аналізований період 2016-2019 рр. період часу, хоч і незначними темпами, але трохи втрачає фінансову стійкість, обсяги реалізації продукції скорочуються, прибуток заводу з року в рік має зменшуватися. У зв'язку з цим доцільним ТОВ «Машзавод» буде реалізувати все ж таки перший проект з метою мінімізації витрат електроенергії в найменший період часу і з найменшими витратами.

Також було розглянуто шляхи покращення фінансового стану підприємства. Заходи, спрямовані на поліпшення фінансового стану підприємства, включають в себе: вивчення попиту на продукцію, яка випускається, з метою розширення ринку; аналіз складових собівартості продукції та визначення шляхів її зниження; переорієнтація на випуск іншої продукції; виявлення понаднормативних запасів матеріальних цінностей для залучення їх у господарський оборот або реалізації; вивчення руху дебіторської заборгованості з метою її зменшення; вивчення можливості отримання довгострокових кредитів; аналіз складових короткострокової дебіторської заборгованості та можливості її зменшення; аналіз складових першочергових платежів з прибутку з метою недопущення нераціональних виплат; контроль за фінансовим станом підприємства та дотриманням фінансової стратегії.

Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним і фінансовим можливостям підприємства, коли управління фінансами централізовано, а методи його є гнучкими і адекватними змінам фінансово-економічної ситуації. В якості прикладу розглянутих заходів поліпшення фінансового стану підприємства з метою покращення управління його фінансовими ресурсами, розглянемо пропозицію щодо впровадження нової технології, а саме: модернізованої машини, та проведемо розрахунок економічної ефективності цього проекту. Розрахунок економічної ефективності використання компресорної техніки проводиться на основі порівняльної оцінки конструкцій машин, які виконують схожі функції. Ці машини, як правило, мають подібну схему агрегування з енергетичним засобом і несуттєво відрізняються конструктивно. Економічна ефективність будь-якої машини визначається шляхом порівняння вартості її виробництва та експлуатації і ефекту, отриманого в процесі використання. При виробництві оновленої машини «компресор поршневий загальнопромислового призначення ПК-5,25А» ТОВ «Машзавод» з урахуванням нових вузлів шатунів економія витрат при використанні нової технології виготовлення вузла становить 420,31 грн. Враховуючи те, що в одній машині ПК-5,25А ТОВ «Машзавод» використовується чотири таких вузла, то загальна економія на одній машині становитиме 1681,24 грн., а на річну партію 1000 машин вона складе 1681,24 тис. грн., що доводить значну ефективність розробленої технології.

Удосконалення фінансової роботи на підприємстві доцільно здійснювати за такими напрямками: системний і постійний фінансовий аналіз їх діяльності; організація оборотних активів згідно існуючих вимог з метою оптимізації фінансового стану; впровадження управлінського обліку і на цій підставі оптимізацію витрат підприємства; оптимізацію розподілу прибутку і вибір найбільш ефективної дивідендної політики; більш широке впровадження комерційного кредиту з метою оптимізації джерел грошових засобів; застосування лізингових операцій з метою розвитку виробництва; впровадження сучасної системи управління грошовими потоками; розробку і реалізацію стратегічної фінансової політики підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – комплексній експрес-діагностиці фінансового стану підприємства та формуванню антикризових заходів в умовах економічної нестабільності.

1. Теоретичні основи визначення методів антикризового управління в умовах мінливості фінансового стану підприємства.

В умовах високого рівня невизначеності, конкуренції, присутності різного роду кризових явищ, наявності різних політичних та економічних проблем в країні та через неузгодженість рішень в середині компанії, підвищення ефективності функціонування підприємства є першочерговим джерелом вирішення поставлених викликів. Необхідність підвищення та забезпечення ефективності підприємства

полягає у формуванні нових цілей, засад та принципів діяльності, задоволення потреб споживачів та розширення своїх ринкових можливостей. Тому напрями підвищення ефективності діяльності підприємств – це, перш за все, інструмент раціонального використання ресурсів та потенціалу суб'єкта підприємництва.

2. У роботі уточнено сутність понять «діагностика», «фінансова діагностика», «інструментарій фінансової діагностики».

Діагностика фінансового стану – це процес розпізнавання диспропорцій і оцінки особливостей функціонування підприємства, що включає цілеспрямоване дослідження, аналіз отриманих результатів і їх узагальнення, а також знаходження шляхів усунення існуючих диспропорцій.

Фінансова діагностика є методом пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для його операційної та інвестиційної діяльності. Її результат – оцінка фінансового стану підприємства, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, доходності використаних коштів.

Інструментарій фінансової діагностики – комплексне поняття, що включає наступні складові: безпосереднє використання даних фінансової звітності, використання фінансових показників (коефіцієнтів), горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності.

3. Досліджено роль антикризового управління в умовах мінливості фінансового стану підприємства. Основною метою антикризового фінансового управління є швидке відновлення платоспроможності та відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства для уникнення його банкрутства. З урахуванням цієї мети на підприємстві розробляється спеціальна політика антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.

Антикризове управління – це така система управління підприємством, яка має комплексний, системний характер і спрямована на запобігання або усунення несприятливих для бізнесу явищ за допомогою використання всього потенціалу сучасного менеджменту, розробки і реалізації на підприємстві спеціальної програми, що має стратегічний характер, дозволяє усунути тимчасові труднощі, зберегти й примножити ринкові позиції за будь-яких обставин, спираючись на власні ресурси.

4. Проведено аналіз показників ліквідності підприємства ТОВ «Машзавод», м. Чернівці та ліквідності його балансу. Важливим етапом експрес-діагностики фінансового стану є визначення показників платоспроможності та ліквідності підприємства. Для того щоб провести аналіз ліквідності балансу, необхідно визначити розмір покриття обов'язків підприємства його активами, термін перетворення у грошову форму яких відповідає терміну погашення зобов'язань. У даному випадку всі умови виконуються, тому можна стверджувати, що баланс є абсолютно ліквідним. Оскільки $A1 \geq П1$, то підприємство може погасити найбільш термінові зобов'язання за допомогою абсолютно ліквідних активів, оскільки $A2 \geq П2$, то підприємство може розрахуватись за короткостроковими зобов'язаннями перед кредиторами середньо реалізованими активами, оскільки $A3 \geq П3$, то підприємство може погасити довгострокові позики за допомогою повільно реалізованих активів. Нерівність $A4 \leq П4$ повинна виконуватись автоматично,

оскільки виконуються всі три попередні умови, тобто підприємство має високу ступінь платоспроможності та може погасити різні види зобов'язань відповідними активами. Було проведено аналіз ліквідності підприємства за допомогою коефіцієнтів ліквідності. Підприємство має абсолютну ліквідність балансу. Показники загальної ліквідності відповідають нормативному значенню, тобто підприємство своїми активами може погасити всі свої зобов'язання, не зашкоджуючи при цьому своїй діяльності. Також показник поточної ліквідності, має позитивні значення: у 2016 р. – 953379 тис. грн., у 2017 р. – 1652359 тис. грн., у 2018 р. – 1629067 тис. грн., у 2019 р. – 1279736 тис. грн. Тобто значення показників поточної ліквідності свідчать про платоспроможність підприємства на найближчий проміжок часу.

5. Проведено діагностику фінансової стійкості підприємства. Умовою життєдіяльності й основою стабільного стану будь-якого підприємства в ринковій економіці виступає його стійкість, аналіз якої слід проводити систематично та поглиблено. Фінансова стійкість підприємства є однією із найважливіших характеристик фінансового стану і пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів.

Проаналізовано фінансову стійкість підприємства за допомогою показників за період 2016-2019 рр. та оцінено тип фінансової стійкості. Було розраховано абсолютні показники фінансової стійкості. Сутність абсолютних показників фінансової стійкості полягає в забезпеченості запасів власними джерелами їх формування, тобто це показники різниці між джерелами коштів та запасами, при цьому мається на увазі забезпечення власних та позикових джерел, за виключенням кредиторської заборгованості. На основі розрахованих даних можна зробити висновки. За 2016-2019 рр. всі показники фінансової стійкості відповідають нормативному значенню. На кінець звітного періоду підприємство має достатню кількість власного капіталу, власних оборотних коштів, але при цьому має значну частку позикових коштів, які може покрити самостійно власними коштами, але якщо у подальшому підприємство не збільшить власні кошти, тоді не зможе покрити позикові кошти і стане фінансово залежним від зовнішніх джерел фінансування. На основі розрахованих показників можна стверджувати, що підприємство має абсолютний тип фінансової стійкості, воно може покрити власними оборотними коштами всі запаси, тобто підприємство вважається незалежним від кредиторів. Тому, на основі розрахованих даних, та тривимірного показника визначимо тип фінансової стійкості підприємства: S 2016 (S1 (922830); S2 (953382); S3 (953382)) = S 2016 (1;1;1); S 2017 (S1 (1652359); S2 (1652359); S3 (1652359)) = S 2017 (1;1;1); S 2018 (S1 (1629067); S2 (1629067); S3 (1629067)) = S 2018 (1;1;1); S 2019 (S1 (1279736); S2 (1279736); S3 (1279736)) = S 2019 (1;1;1). За підсумками проведеного аналізу фінансової стійкості, і за відносними показниками, і за абсолютними, підприємство має високий рівень фінансової стійкості та фінансово незалежним від позикових джерел фінансування.

6. Проведено аналіз прибутковості підприємства та рівня його ділової активності.

Аналіз фінансових результатів є одним з головних напрямків фінансового аналізу організації, оскільки показники фінансових результатів характеризують

ефективність діяльності підприємства. За аналізований період 2016-2019 рр. чистий фінансовий результат (прибуток) у 2019 р. зменшився, а саме: у 2016 р. величина прибутку склала 353633 тис. грн., у 2017 р. – 952424 тис. грн., у 2018 р. – 460288 тис. грн., а у 2019 р. – 395446 тис. грн. У 2019 р. у порівнянні з 2016 р. прибуток збільшився на 41813 тис. грн. або на 11,824%, а у порівнянні з 2018 р. зменшився на 556978 тис. грн., або на 58,48%. Зменшення прибутку свідчить про негативну діяльність підприємства.

Важливим при аналізі фінансового стану компанії є розрахунок показників рентабельності, які характеризують його роботу взагалі, а також прибутковість різних напрямів його роботи (фінансову, інвестиційну, операційну). За 2016-2019 рр. більшість показників рентабельності у 2019 р. зменшилось, але не значно. Всі показники мають додатне значення, отже підприємство ефективно веде свою діяльність і є прибутковим. Значення показника рентабельності виробництва у 2019 р. збільшився, оскільки виріс валовий прибуток, але і собівартість продукції у порівнянні з 2016 р. виросла, для її зменшення необхідно впроваджувати необхідні заходи, такі як зміна постачальників сировини, за меншою ціною, більш раціональне використання ресурсів, для виготовлення продукції.

В умовах ринкової економіки стабільність фінансового стану організації значною мірою обумовлена його діловою активністю, що залежить від його ділової репутації, широти ринків збуту, рівня ефективності використання ресурсів, стабільності економічного зростання, та ступеня виконання плану за основними показниками діяльності підприємства. Аналіз ділової активності показав, що у 2019 р. у порівнянні з 2016 р. збільшилась ефективність використання основних фондів, збільшилась кількість обертів, здійснюваних оборотними активами за рік, коефіцієнт оборотності запасів збільшився тобто збільшилось кількість обертів, що здійснили запаси за рік, оскільки значення даного показника збільшилось, остільки дане підприємство має більш ліквідну структуру оборотного капіталу, тому спостерігається більш стійке фінансове становище підприємства. Але показник оборотності дебіторської заборгованості зменшився у 2019 р. у порівнянні з 2018 р., хоча й незначно, а тривалість одного обороту дебіторської заборгованості у 2019 р. у порівнянні з 2016 р. збільшилась на один день. Також з розрахунків видно, що тривалість фінансового циклу в 2019 році порівняно з 2016 роком збільшилась несуттєво, якщо в 2016 році фінансовий цикл становив 91 дн., то в 2019 році – 92 дн., це означає, що потреба в оборотних коштах була трохи більша. Додатне значення фінансового циклу в 2016-2019 рр. році характеризує тривалість періоду, протягом якого підприємство відчуває потребу в коштах для фінансування оборотних активів, яку необхідно заповнювати з різних власних і позикових джерел.

9. Розроблено стратегію антикризового розвитку підприємства. У третьому розділі було розглянуто заходи щодо формування стратегії антикризового розвитку підприємства, окремо виділено варіанти антикризових стратегій: перервно-послідовну, безперервно-послідовну, паралельну, паралельно-поетапну, паралельно-послідовну стратегію структурних перетворень.

Перервно-послідовна антикризова стратегія структурних перетворень передбачає, що за час підприємство може вкладати додаткові кошти в нові товари або бізнес, тобто диверсифікувати свою діяльність. Безперервно-послідовна

антикризова стратегія структурних перетворень передбачає попередній аналіз можливих негативних тенденцій розвитку підприємства в конкурентному середовищі з тим, щоб своєчасно спрямувати кошти на реконструкцію бізнесу і реструктуризацію системи управління підприємством. Паралельну антикризову стратегію структурних перетворень застосовують, коли необхідна швидка модифікація товару. Паралельно-поетапна антикризова стратегія структурних перетворень використовується, коли паралельний перехід на нові товари неможливий, бо це вимагає великих додаткових витрат і підприємство змушене тимчасово застосовувати перехідну модель з метою поліпшення свого фінансового стану. Сутність паралельно-послідовної антикризової стратегії структурних перетворень полягає в тому, що підприємство за якийсь певний час може реалізувати додаткові маркетингові заходи щодо підвищення конкурентоспроможності своїх товарів і продовжувати роботу з приростом обсягів продажу і доходів.

10. Розглянуто та економічно обґрунтовано впровадження інноваційної технологічної лінії на підприємстві з метою підвищення прибутковості його діяльності. У рамках загальних антикризових стратегій підприємства можуть реалізовувати антикризові стратегії, вибір яких залежить від наявних внутрішніх ресурсів підприємств і можливостей у маркетинговому середовищі. У зв'язку з цим, були розглянуті методи економії енергії на аналізованому підприємстві. Проаналізувавши економічну ефективність запропонованого проекту з модернізації блоку управління двигуном водяного насоса на заводі, можна зробити наступні висновки. Період окупності проекту (PP), тобто швидкість повернення вкладеного інвестиційного капіталу склала 2 роки і 7 місяців. Значення чистої поточної вартості проекту (NPV) склало 13669 грн., тобто є додатним, що свідчить про привабливість та доцільність проекту. Розрахований індекс прибутковості $PI=1,47>1$, говорить про інвестиційну привабливість запропонованого проекту. Значення внутрішньої норми рентабельності $IRR=27,05\%$, відповідно проект варто прийняти. Проаналізувавши економічну ефективність другого проекту по установці в котельні системи автоматичного утримування кисню і системи автоматичної продувки на ТОВ «Машзавод», можна зробити наступні висновки. Період окупності проекту (PP), тобто швидкість повернення вкладеного інвестиційного капіталу склала 4 роки і 1 місяць. Значення чистої поточної вартості проекту (NPV) склало 160720 грн., тобто є додатним, що свідчить про привабливість проекту. Розрахований індекс прибутковості $PI=2>1$. Значення внутрішньої норми рентабельності $IRR=29,9\%$, відповідно проект варто прийняти. Порівнюючи показники привабливості запропонованих інвестиційних проектів для ТОВ «Машзавод» можна зробити висновок про прийнятність і першого і другого запропонованого інвестиційного проекту. Але слід звернути увагу на те, що ТОВ «Машзавод» за аналізований період 2016-2019 рр. період часу, хоч і незначними темпами, але трохи втрачає фінансову стійкість, обсяги реалізації продукції скорочуються, прибуток заводу з року в рік має зменшуватися. У зв'язку з цим доцільним ТОВ «Машзавод» буде реалізувати все ж таки перший проект з метою мінімізації витрат електроенергії в найменший період часу і з найменшими витратами.

11. Запропоновано шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Заходи, спрямовані на поліпшення фінансового стану підприємства, включають в себе: вивчення попиту на продукцію, яка випускається, з метою розширення ринку; аналіз складових собівартості продукції та визначення шляхів її зниження; переорієнтація на випуск іншої продукції; виявлення понаднормативних запасів матеріальних цінностей для залучення їх у господарський оборот або реалізації; вивчення руху дебіторської заборгованості з метою її зменшення; вивчення можливості отримання довгострокових кредитів; аналіз складових короткострокової дебіторської заборгованості та можливості її зменшення; аналіз складових першочергових платежів з прибутку з метою недопущення нераціональних виплат; контроль за фінансовим станом підприємства та дотриманням фінансової стратегії. Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним і фінансовим можливостям підприємства, коли управління фінансами централізовано, а методи його є гнучкими і адекватними змінам фінансово-економічної ситуації. В якості прикладу розглянутих заходів поліпшення фінансового стану підприємства з метою покращення управління його фінансовими ресурсами, розглянемо пропозицію щодо впровадження нової технології, а саме: модернізованої машини, та проведемо розрахунок економічної ефективності цього проекту. Розрахунок економічної ефективності використання компресорної техніки проводиться на основі порівняльної оцінки конструкцій машин, які виконують схожі функції. Ці машини, як правило, мають подібну схему агрегування з енергетичним засобом і несуттєво відрізняються конструктивно. Економічна ефективність будь-якої машини визначається шляхом порівняння вартості її виробництва та експлуатації і ефекту, отриманого в процесі використання. При виробництві оновленої машини «компресор поршневий загальнопромислового призначення ПК-5,25А» ТОВ «Машзавод» з урахуванням нових вузлів шатунів економія витрат при використанні нової технології виготовлення вузла становить 420,31 грн. Враховуючи те, що в одній машині ПК-5,25А ТОВ «Машзавод» використовується чотири таких вузла, то загальна економія на одній машині становитиме 1681,24 грн., а на річну партію 1000 машин вона складе 1681,24 тис. грн., що доводить значну ефективність розробленої технології.

Удосконалення фінансової роботи на підприємстві доцільно здійснювати за такими напрямками: системний і постійний фінансовий аналіз їх діяльності; організація оборотних активів згідно існуючих вимог з метою оптимізації фінансового стану; впровадження управлінського обліку і на цій підставі оптимізацію витрат підприємства; оптимізацію розподілу прибутку і вибір найбільш ефективної дивідендної політики; більш широке впровадження комерційного кредиту з метою оптимізації джерел грошових засобів; застосування лізингових операцій з метою розвитку виробництва; впровадження сучасної системи управління грошовими потоками; розробку і реалізацію стратегічної фінансової політики підприємства.

АНОТАЦІЯ

Хохлов А.В. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства та формування антикризових заходів в умовах економічної нестабільності. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2020.

Роботу присвячено вирішенню актуального наукового завдання – проведенню комплексної експрес-діагностики фінансового стану підприємства та формуванню антикризових заходів в умовах економічної нестабільності.

Визначено теоретичні основи експрес-діагностики фінансового стану та антикризового управління підприємством.

Досліджено ліквідність підприємства, його фінансову стійкість, прибутковість, рентабельність та ділову активність підприємства.

Розроблено основні пропозиції щодо формування антикризових заходів в умовах економічної нестабільності, економічне обґрунтовано інноваційну технологічну лінію на підприємстві з метою підвищення прибутковості його діяльності та розглянуто шляхи покращення фінансового стану підприємства.

***Ключові слова:** фінансовий аналіз, фінансова діагностика, банкрутство, діагностика фінансового стану, фінансовий стан підприємства, антикризове управління, ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність, рентабельність, криза, період окупності, ефективність*

АННОТАЦИЯ

Хохлов А. В. Экспресс-диагностика финансового состояния предприятия и формирование антикризисных мероприятий в условиях экономической нестабильности. – На правах рукописи.

Квалификационная работа магистра по специальности 072 – Финансы, банковское дело и страхование образовательно-профессиональной программы Финансы, банковское дело и страхование. - Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2020.

Работа посвящена решению актуальной научной задачи – проведению комплексной экспресс-диагностики финансового состояния предприятия и формированию антикризисных мероприятий в условиях экономической нестабильности.

Определены теоретические основы экспресс-диагностики финансового состояния и антикризисного управления предприятием.

Исследована ликвидность предприятия, его финансовая устойчивость, прибыльность, рентабельность и деловая активность предприятия.

Разработаны основные предложения по формированию антикризисных мер в условиях экономической нестабильности, экономически обоснованно

инновационную технологическую линию на предприятии с целью повышения доходности его деятельности и рассмотрены пути улучшения финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: *финансовый анализ, финансовая диагностика, банкротство, диагностика финансового состояния, финансовое состояние предприятия, антикризисное управление, ликвидность, финансовая устойчивость, деловая активность, рентабельность, кризис, период окупаемости, эффективность*

SUMMARY

Khokhlov A. Rapid diagnostics of the financial condition of the enterprise and the formation of anti-crisis measures in conditions of economic instability. - As a manuscript.

Qualification work of the master in specialty 072 - Finance, Banking and insurance of the educational and Professional Program Finance, Banking and insurance. - Donbass State Machine-Building Academy of the Ministry of education and science of Ukraine, Kramatorsk, 2020.

The paper is devoted to solving an urgent scientific problem – conducting a comprehensive rapid diagnosis of the financial condition of an enterprise and forming anti-crisis measures in conditions of economic instability.

Theoretical foundations of rapid diagnostics of the financial condition and anti-crisis management of the enterprise are defined.

The article examines the liquidity of the enterprise, its financial stability, profitability, profitability and business activity of the enterprise.

The main proposals for the formation of anti-crisis measures in conditions of economic instability are developed, an innovative technological line at the enterprise is economically justified in order to increase the profitability of its activities, and ways to improve the financial condition of the enterprise are considered.

Keywords: *Financial Analysis, Financial diagnostics, bankruptcy, diagnostics of financial condition, financial condition of the enterprise, crisis management, liquidity, financial stability, business activity, profitability, crisis, payback period, efficiency*